

Predplata van Šibenika:
— na tromjeseč 3 Kr.
— na pól godine 6 Kr.

Predplata u Šibeniku
sa donasanjem lista u kuću
jednaka je kao i van Šibenika.

Pojedini broj stoji 6 para.

HRVATSKA RIEČ

IZLAZI SRIEDOM I SUBOTOM.

Predplate i pisma šalju se
Uredništvu. Nefrankirana se
pisma ne primaju. Rukopisi
se ne vraćaju. Oglasi, pri-
občena pisma, zahvale itd.
tiskaju se po 20 para redak
— ili po pogodbi. —

NAŠ ZADATAK

1. U prvom broju našeg lista rekli smo za što treba da i Šibenik sa okolicom ima svoje javno glasilo. I ako je početak našeg rada bio čedan, nastojali smo, da naš podhvrat zasluži pomoć svih, koji ljube ovu grudu zemlje, koja nas hrani i uzdržava i koju smo dužni uvijek braniti, te i raditi za njezinu sreću i napredak. Imajuć uvijek narodni cilj pred očima, nismo se do sada uklanjali nijednom neprijatelju, a nastojali smo širiti ljubav k obćem napredku i narodnom ujedinjenju.

2. Ove novine, podpuno nezavisne od bilo koje političke parlamentarne skupine, i unapried će nastojati da sačuvaju svoju nezavisnost i slobodu, koliko u nješnjim pitanjima, toliko i u obće narodnim. I ako je bilo časova, gdje je moglo, po našem zauzimanju, izgledati, da smo list ovdšanje obćine — kako su nas neki nazivali — to je za to, što smo, po našoj dužnosti, ulagali sve sile za poštnu obćinsku upravu proti nametnicima. Medjutim izjavljujemo, da je naš list i s te strane bez ikakvih obveza i nezavisan u svakom pogledu. — Naše novine „Hrvatska Rieč“ su samo u službi naroda. One su javno glasilo ljudi pripravnih raditi s narodom u težkom njegovom nastojanju, da se oslobodi tudjinskog gospodstva.

3. U ovo teško doba za hrvatski narod ćutimo dužnost, da obširnije predočimo našim ćitateljima put, kojega ćemo se držati u našem daljnjem radu. A taj put biti će, kako smo već u prvom broju rekli, onaj utrt od one narodne politike, koja je pokazala, da podpuno odgovara potrebama i zadaći hrvatskoga naroda, — a to je politika stranke prava, kako su ju zamislili njezini utemeljitelji. Kako nismo zvanj da stvaramo novotarija, koje smućivaju i otežćavaju narodnu radnju, tako ne smijemo sprie avati ni naravni razvitak te prave narodne misli. Narod hrvatski je tu misao učinio svojom i on ima pravo zahtievati, da se ta njegova misao od njegovih sinova ne uništava, nego da ju se razvija i u djelo stavlja onako, kako njegove narodne današnje potrebe to zahtievaju.

4. Narod hrvatski, kao uvijek, tako je i zadnjih godina pokazao, da želi i hoće da radi za se. On je djelom zasvidočio, da nije most, preko kojega je tudjincu kroćit u ime prosvjete i gospodstva na balkanske narode. Svakim svojim ćinom on, u svojoj ukupnosti, dokaziva, da hoće da žive na svojoj zemlji svojim ćivotom, kao osoba svoje volje i svojeg razuma.

5. I radi sebe i radi bratskih naroda na jugu, hrvatski narod hoće da bude jedan, sjedinjenj svih svojih zemalja. Hoće da bude svojom, uzpostavom hrvatske državne samosvojnosi. Hoće da bude slobodan, jednakoću svih Hrvata bez razlike stališa i vjeroizpovjesti.

6. Ova načela narodne politike, načela su hrvatskoga državnoga prava. Prirodna su i u povjesti i u ćivotu utvrdjena. Ovim načelima služiti će „Hrvatska Rieč“, jer dužnost nas današnjih Hrvata ne sastoji da ova načela gazimo, nego da ih udesimo prema zahtievima današnjeg narodnog stanja, te da ih neprestano i sustavno provadjamo, dok ih u djelo provedemo.

7. Narodna politika obuhvaća ćieli narodni ćivot, svako njegovo djelo, svaku njezovu potrebu. Nijedna narodna potreba, nijedan narodni ćin nije samo politićki, nego je i socijalni i gospodarstveni, pa s toga „Hrvatska Rieč“ ne će nikada politiku odieľjivati od socijalnih i gospodarstvenih pitanja, ni ova od politike.

A jer nas sve potrebe i svi zahtievi narodnog ćivota upućuju na jedinstvo i slobodu kao na jedini trajni izvor blagostanja i napredka, to će „Hrvatska Rieč“ nastojati, da udesi svoj rad tako, da bude u suglasju sa narodnim nastojanjem oko državnog jedinstva.

8. U tom nastojanju svaki rad, bio politićki, gospodarstveni ili socijalni, nije nego sredstvo i kao takovo narodu služi. Ali sredstva su samo onda moćne narodne poluge, ako su udešena prema svrsi svojoj. Sva ona sredstva, koja svrsi ne odgovaraju, uzaludna su i štetna, a sva druga koristna su, uporabljiva su i za narod sveta.

9. Uredjenjem svih narodnih sredstava prema narodnoj svrsi dolazi do izražaja narodna snaga. Dakle, kako nas neprijatelj hoće da oslabi i uništi siromaštvom, neslogom, neznanjem, bezpravljem, sužanjstvom, ako i mi valja da se medjusobno kriepimo: unapredjivanjem narodnog gospodarstva i na kopnu i na moru; podizanjem narodnog prosvietljenja; uredjenjem težaštva i radništva; gospodstvom hrvatskoga jezika u svim granama javnoga ćivota; a onda ulaćuć sve sile za slobodno pravo sastojanja i udrućivanja, za obćenito izravno i tajno pravo glasovanja, za slobodu osobe, rieći i tiska.

10. Od ove radnje oko narodnog okriepljenja ne smije se, bez svoje krivnje, nijedan ćlan naroda odalećiti, a grieh je proti otaćbeništvu, u ime raznih stališa, ćiepati narodne sile i stvariti u tu svrhu „liberalne“ toboć, „napredne“, antiklerikalne ili klerikalne stranke. Naprotiv dužnost je svakog Hrvata, da svoj rad uloći, prema svome zvanju i

zanimanju, u podizanje zanemarenih, zavaranih, osiromašeni i tlaćeni na dostojanstvo slobodnih ljudi. Drugim riećima, sve skupine našeg naroda treba da teže obćem narodnom napredku, podićuć zapušteni dio naroda, puk naš, na dostojanstvo drugih stališa. Iz radne ruke, iz puka je naš narodni ćivot, naš jezik, naše ime. Iz puka su svi prosvietljeni sinovi naroda. On jedini je kroz vjekove saćuvao sve što imamo, on će dakle, kad bude sloćan sa drugim udima naroda i njima jednak, najviše doprinieti, da se utemelji hrvatska država.

„Hrvatska Rieč“ će prema tome nastojati, da ojaća sviest i snagu narodnu, šireć ljubav k obćem i sloćnom radu svih narodnih skupina. A ovaj sloćan rad postignuti će se, ako svaki otaćbenik u svom krugu, u selu, u obćini svojoj, u svom gradu bude nastojao, da se podignu i razvijaju ustanove obće koristi na ekonomićnom, prosvjetnom i socijalnom polju.

11. Takovim sloćnim radom ojaćati će se ćieli narod i dovinut će se one snage, koja mu je potrebita u politićkom njegovom nastojanju proti neprijateljima, kao i prema susjednim srodnicim narodima. Jer zaludu je, bez snage narod nemoće se odhrvati neprijatelju, niti moće računati na prijatelja. Naprotiv, kad narod snaćnom i sloćnom radnjom sam sebe okriepi i ojaća, on se lasno moće odhrvati neprijatelju, jer mu je lako naći saveznika, koji će mu, radi svoje koristi, pomoći.

12. Jedinstvo cilja, jedinstvo djela uz slobodnu volju i poštvanje medjusobnih prava udrućivaju ljude, narode, države. — Preko ovih granica nema ni koristnog zajedništva, ni trajne sloge. Kolikogod bude stajalo do nas, „Hrvatska Rieč“ će nastojati, da se ovo neprisiľeno zajedništvo ostvari u našoj domovini izmedju njezinih sinova, a onda će to slediti, radi uzajamne koristi, i po sebi izmedju svih srodnicim naroda od Alpa i Dunaja, od Jadranskoga do Crnoga i Egejskoga mora. Jer svi ovi narodi računat će na Hrvate samo onda, kad uvide da im Hrvatska moće služiti kao bedem, iza kojega se mirno mogu razvijati, zaštićeni od poplave njemaćke, i tada će oni, radi svoje koristi, podpomagati hrvatsku radnju. Ali to pomaganje ne moće sastojati u kršnju naših prava, nego u poštvanju. Samo na temelju ovih uslova moće se govoriti o uzajamnosti srodnicim naroda na našem jugu, jer sve je drugo obćjena i danguba, te na štetu i smutnju svih nas, a samo na korist tudjincu.

13. Glavno djelovanje naše treba ipak da se proteže na današnju Dalmaciju, jer najprva je dužnost naša, da se uredimo u

svrhu, da već jednom sjedinimo ovu nevoljnu i zapuštnu pokrajinu sa materom zemljom. „Hrvatska Rieč“ će prema tomu nastojati, da razkine tudje pletivo, koje ovo pitanje zapliće, a ljude, koji tom pietivu pomaću, podvrgavajuć naše sjedinjenje tudjim interesima, nastojat će prisiliti na izvršivanje dužnosti ili onemogućit ih u narodu.

14. I radnja naša i glasilo ovo posvećeni su obćenitosti, narodu i Hrvatskoj, kojima svaki pojedinac umno i tjelesno pripada i kojima smo svi podvrćeni: naše žiće i poslanstvo je prolazno, a sam narod žive kroz vjekove.

I za to ćivot hrvatskoga naroda nami je svet u prošlosti, u sadašnjosti i budućnosti. Ćivot naroda je jedan i narazdieliv i samo po vremenu razlićit postepenim svojim razvitkom.

Prošle naše trudbenike i mućenike mi ćemo i unapried ljubiti i štovati kao one, koji su na zapuštenoj narodnoj njivi posijali sjeme Slobode.

15. Nastojati ćemo, da „Hrvatska Rieč“ bude tumaćem svih nevolja, svih potreba, svih tećnja narodnih. Prema tomu, kao i do sada, tako i unapried, „Hrvatska Rieč“ otvara svoje stupce svima, koji su voljni raditi u duhu iztaknutih misli za dobro naroda i za ostvaranje njegovih tećnja.

Još o ukoru provincijala

Tkogod je priliku imao, da proćita spomenicu redo-državnika, pa ju izporedio sa ukorom, morao se ćudom ćuditi, kako Merry de Val grubo izkrivljuje smisao rećene spomenice, dapaće — a ovo je još gore — prebacuje redo-državnicima, da su utvrdili ono, što se u spomenici ni ne nalazi. Dokaz je ovo, kako razbor ne vodi protivnike našeg sv. amaneta, nego ljuta strast, koja im zatvara oći pred istinom i pravicom.

Veoma je vaćno, da su provincijali predali sv. stolici svoju spomenicu preko presv. nadbiskupa Dvornika. Da je što bilo u spisu neistinita, da se što pitalo preko granica zakona, jamaćno metropolitni zadarski ne bi ga tako lakoumno prihćeo i na se uzeo toliku odgovornost. Zato će, što su redo-državnicu njemu urućili spomenicu, postupanje je njihovo posvema korektno.

U spomenici ne pita se ništa novoga, nego se samo zasvjedoćuje drevno pravo, te iznose opravdane želje ćielog hrvatskog naroda, da glagolica bude posvuda, kako je nekoć bilo. Ovo je istinski sadržaj zname-

Mletaćki namjestnik u hrvatskome Šibeniku?

(nastavak v. br. 40)

I uprav nemoguće je i pomisliti, a kamo li uvaćiti, da bi dućd Orseolo skinuo bio one gradske „prieore“, koji su od njega bili zaposili zaštitu i pomoć, koji su ga tako liepo doćekali i prisegom mu se zavjerili po primorskim dalmatinskim gradovima, pa da bi bio stavio nove „prieore“ ili ćak mletaćke „prefekte“.

Još u obće govoreći, u onoj biljeći imade i nejasnoće; veli se naime *Otto Urseolus Spalatum, alini Ragusium et Spalatum eius filius*. Tu je oćita konfuzija, jer se ne zna ćisto, da li je Ottonov sin bio prefektom u Spljetu, ili u Spljetu i u Dubrovniku, ili samo u Dubrovniku.

Imade i nemogućnosti, jer po računima Gfrörer-Weisza, taj Ottonov sin, a unuk dućda Petra, kad ga je djed namjestio za toboćnjega prefekta, nije mogao imati više od 5 do 6 godina.

Predstavlja se napokon nevjerovatno, jer ako bi dućd poslao sina za prefekta, to bi ga ipak valjda poslao bio u Zadar, u dotadašnju stolicu hrvatskoga „proconsula“ i „stratega“, a ne u Spljet.

Namješćenje tih prefekta protive se državopravni odnošaji romanske Dalmacije i poloćaj dućdev prema njoj. Nije naime iztoćno-rimsko carstvo predalo bilo svoju Dalmaciju Petru II. Orseolu, a ni Veneciji u svojinu, nego je Petra II. Orseola na prosto ućinio svojim namjestnikom u Dalmaciji, pak je Petar II. god. 998. postao „imperialis dux Dalmatiarum“, kao što je bio „imperialis dux Venetiarum“.

Taj državopravni odnošaj shvatio je vrlo dobro uvaćeni mletaćki povjestničar Romanin, koji piše: „Dućd pohodi sva mjestna primljena pod mletaćko pokroviteljstvo, koja ga priznaše za duku (duca, ne doge) ili upravitelja (governatore), ali ne već za gospodara.“

Ovo je razlika, koju ne iztakoše historici, ali je vrlo znamenita.... Ostadoše netaknuti zakoni, nećirnuti obićaji i navike nove provincije.... Tako dalmatinski gradovi postadoše tributarni mletaćkoj repablici, koja onamo naskoro pošalje svoje predstavnike, da ondje štite mletaćke interese i „mletaćke podanike“.

Po tomu Romanin, i ako uvaćava biljećku Ambrozijanskoga kodeksa, ne pripisuje predstavnice mletaćkim u dalmatinskim gradovima kakvu

vladajuću vlast, nego ih uzporedjuje današnjim konsulima.

Nu bilo kako tko hoće, za primorske dalmatinske gradove, što se tiće grada Šibenika, biljećka je, kako smo gori opazili, netemeljita i skroz netoćna.

U prošastomu poglavju dokazali smo, na temelju suvremenoga kronićara Ivana Djakona, da Šibenik nije poslao zastupnike Petru II. Orseolu, da ga molu za pomoć i zaštitu: da ga dućd Orseolo nije na prolazku posjetio, niti da se Šibenik mirno i svojevrijedno njemu na milost predao, već da je dućd odjedrio od Vrgoće do Trogira, a da se nije ni dotakao šibenskoga primorja i otoćja.

Kosta je ta ćinjenica na dokaz, da su Šibenik i njegovo podrućje ostali odani i vjerni svome hrvatskome kralju Drćislavu; dosta je to da se dokaće, kako Petar II. Orseolo nije mogao poslati u Šibenik mletaćkog prefekta, da s njim upravlja u ime mletaćke skupnovlade, ili da štiti mletaćke interese i mletaćke podanike, o kojima vjerovatno nije bilo još traga ni u gradu ni u okolici.

Za to biljećka Ambrozijanskoga kodeksa u pogled Šibenika nema nikakve vaćnosti, a u oćima zdrave kritike netemeljita je i netoćna.

Kao eklatantnu potvrdu našem dosadašnjemu

razlaganju, donosimo mnenje našeg slavnog povjestničara Lucia, koji ovako završuje p. VII. k. II. monumentalnog djela „De Regno Dalmatiae et Croatiae“:

„Sabellico i drugi tvrde, da su tada poslani u Dalmaciju mletaćki oblastnici, da s njom upravljaju. Ali o tomu nema spomena niti u Dandolo, niti u starijih kronisara. Istina je, da se na rubu Dandolovih analiza i u nekim kronisara pisanim starim slovima ćitaju imena tih oblastnicim poslanih u Dalmaciju; ali tko dobro pazi, vidjet će, da su one biljećke napisane od sasvim mladje ruke.“

„Izmedju ostalih spominju se oblastnici poslani u Šibenik i Biograd, gradovi, koji su pripadali Hrvatskoj. Nego Dandolo ne kaće, su ti gradovi, u onoj prigodi, bili osvojeni Mletćana. Nadodajmo, da su nijednom misao Dalmaciji ne nalazi; ikakva uspomena tih oblastnicim nika, a onda valja zaključiti, da su njihova bila nadodana od nekog kašnjeg spisatelja.“

I doista ućenik H. Simonsfeld, koji je ćetno i umno izpitao razne materijale Dandolovih povjestnih djela, mogao je ustanoviti: „Ambrozijanski kodeks napisao istom pod kć XVI. stoljeća neki Pinelli“ (cf. A. Dandolo, seine Geschichtswerke (1876.) str. 26.)

nitog spisa i jamčimo, da tu nije ni jednog slova, po kome da bi se ista drugo tražilo ili na ista drugo odnosilo.

Merry de Val, što radi on? Zapovieda provincijalima, da u svim obredima, osobito u sv. misi, služe se latinskim jezikom, dočim, pazite, provincijali o tom nisu baš ništa pitali. Ova zapovied gruba je insinucija, da ne rećemo što gorega. Nadalje kori redodržavnike, da su se dali u agitaciju, jer da su hrvatske novine to objelodanile. Ovo nije istina: hrvatski listovi nisu to donieli, pa da i jesu, o agitaciji ne može biti govora, kad narod i svećenstvo misle na isti način o glagolici, a provincijali, pošto su redovničke starješine, u tom imaju najmanje posla. U ostalom mi se borimo za svetu i pravednu stvar, pak i agitacija, koja je u priloge stvari, sveta je i pravedna. Još se provincijalima predbacuje, da im je spomenica u oprieci sa dekretima sv. stolice, kad tamo — a ovo je živa istina — u spomenici su samo dekreti i okružnice Papâ. Kako su Pape govorili, tako je i spomenica napisana.

Prepuštamo trieznom čitatelju da sudi. Iztakli smo za sada samo neke stvari, o krupnijim drugi put. Merry de Val, kad je čitao spomenicu provincijala i slao im t. z. ukor, jamačno promatrao je našu domovinu i naše ljude kroz crne naočale.

Tkogod bi mogao pomisliti, da s ovim ukorom indirektno je ošinat i presv. nadb. Dvornik. Ali to ne stoji. Tko dobro prosudjuje ovu aferu — tako ju zovemo — uvjerit će se, da ni redodržavnici ne mogu se smatrati ukorenim. Ukor valja zaslužiti, nu kakvo su zlo počinili metropolit i provincijali, da ih se razložito ukori? Merry de Val kori ih za ono, što oni nisu rekli, za to njegov ukor ne može biti uvažen. — Dobro je odgovorio jedan redodržavnik na upit, je li i on ukor primio, da ga primio nije, jer ga nije zaslužio, niti ikakva zla učinio.

Žalostno je ipak, da se ovako na laku ruku postupa s nama Hrvatima. Mi proživljavamo teške dane kušnje: odasvud navale na mukotrpnost naš narod. Narodi i države, koje razpolazu diplomacijom, lako nam nadju susretljivosti gdje god glavom krenu. Vidjeli smo i malu Crnogoru koliko može postići i kod glavarana naše crkve. Samo sa nekoliko hiljada katolika onamo se, bez otezanja, ponovno uzakonila i ukorjenila glagolica, a molbe nas Hrvata — kojih je toliko i toliko više — ne vriede ništa. Odbacuje nam se sve, pa kad i najsmjernije prosimo, te istinu i samu istinu kažemo, groze se na nas ukorom. Sjećamo se, kako je blagopok. Lav XIII. bio naredio, kako treba svetogeronimski zavod za nas Hrvate, pa što smo vidjeli? Uplitanje male Crnogore sve je osujetilo. Kroz sama tri mjeseca odnosi dekret bio je izdat i povučen. To je uhićenje u crkvenoj povjesti, a dogodilo se Hrvatima.

Dok narod hrvatski bude živio, ne će glagolica doživjeti ovu sramotnu sudbinu. U ovom pitanju duša je Hrvata, koja će doviknuti svakoj sili: glagolica je moja.

Ribnjaci na moru

Dok je čovjek sprovodio nomadski život, nije se brigao nit najmanje za kulturni napredak svega onoga, što je na zemlji uživao. Bio je u izobilju! Tako sv. pismo kaže, da je Abram, rekao svom sinovcu: „Ako ćeš ti desno, a ja ću lijevo“, što je znak, da je bilo sve jedno ili desno ili lijevo, što je dokaz, da je zemlja bila jednako bogata sa prirodinama, koje su bile potrebite za uzdržavanje i hranu čovjeka. Nu kako se je narod množio, tako su se množile i potrebe, koje su uzko spojene za obstanak čovjeka na zemlji i od tada su se stala iztraživati nužna sredstva obrabe čovječanstva. S poljodjelstvom razvilo se je gospodarstvo u opće, a osobito ono o uzgoju životinja čovjeku potrebitih za njegov obstanak. — Zemaljska površina za primorce nije bila u stanju zadovoljiti svim onim potrebama. Ljudi su spojili sa rastućim zahtjevima čovječanstva, te su ljudi primorci tražili izvore svoje prehrane u onom zemaljskoj površine, što morem zovemo.

U početku, velika morska površina i bogatstvo morskih stvorova nisu tražili od čovjeka ništa od njega, jer je more imalo sve uslove kao i kopno i davalo je sve potrebno, što je čovjek tražio za svoje uzdržavanje. Vrieme svemu dodje, pak tako i ovome obilju.

Zdrileo sveukupnog čovječanstva malo po malo, guralo je stvorove carstva prirodinina na zemlju, te ga je svagdano sve to manje bi-

valo i čovjek je bio usilovan, da se dade na racionalnu težitbu zemaljske površine i na njegovanje i uzdržavanje morskih stvorova. Tako nikula nismo o gradnji morskih ribnjaka, gdje su ljudi nalazili potrebitu za svoju prehranu bilo za nuždu, bilo za luksus.

Tako čitamo, da je još u staro rimsko doba car Serije Orata (koji je uzeo i prezime od ribe) uredio ribnjak za gojenje kamenica. Fulvo Iripino podigao je drugi veliki ribnjak u blizini Tarkuinie, u kom je gojio pojedine vrste kamenica napose, a osobito su se odlikovale ukusom i veličinom one iz Hirika.

U starom Rimu bila je nastala takova utakmica za gojenjem riba u morskim ribnjacima, da je svaki bogatiji čovjek bio preziran, ako ga nije posjedovao, a stare knjige nam kažu, da je Lukul dao kod Napulja presjeći jedno veliko brdo samo da uzmogne more ući mu u ribnjak.

A ovi ribnjaci su bili pravi majdani ribe. — Tako čitamo, da je G. Irio prigodom triunfa, što ga je slavio Cesar izvadio iz svog ribnjaka 6000 murema, a da je Caton, skrbnik Luculov, prodao jednu malu baricu za 40.000 šesteraca. Pogledamo li na prošlost, pak se obazremo na sadašnjost, moramo žalosnim srcem priznati, da u ove dvie hiljade godina u ovom pogledu nismo ništa napredovali već smo na žalost nazadovali. Ako uzmemo u ruke Columela, te otvorimo poglavlje koje govori o uzgoju riba u ribnjacima, zgroziti ćemo se i zasramiti nad našim današnjim nemarom, a u isto doba neznanjem.

Jesu li naši ribnjaci, koje su naši stari gledali ko zenicu oka svoga propali? Je li ih zar nestalo sa lica zemlje? Oh ne, oni su tu i oni su svjedoci našeg nemara.

Na našem primorju je do 116 posebnih ribnjaka, bez onih privatnih gojišta kamenica, a od ovih 49 odpada na samu Dalmaciju. Koju nam korist daju svi ovi ribnjaci? Jedna nam je rič dosta, a ta je rič *nikakovu!* Privatni ribnjaci, kao vlastništvo imućnijih osoba, a često i osoba, koje se iztiču svojim znanjem imali bi, da budu uzor gojišta, tako, da bi njima veliku korist dali, a susjedstvu služili kao izgled. A kad tamo mi ih nalazimo većim dielom u takovome stanju zapuštenosti, da čovjeka grozota hvata kad ugleda najočevidnije dokaze nevjestine i nemarnosti.

Nasipi se ruše i ne dižu se, vode i more nanieli silu materiala, koji je zatrpao jaruge, a to sve leži i ne odnosi se tako, da naši ribnjaci neslužbe nego za malo mriesti, koja sama po sebi udje u ribnjak. Gojenja u ribnjacima nema, jer gojenjem ne možeš zvati, pušiš li da se, što je ušlo, po sebi razvija, a tom razvijanju ništa ne pripomožeš, nit ma bilo kako, što doprineseš. Od milijuna tu nadošlih ribica jedva, da jedna preživi, sve ostalo za oseke ostane na suhu i crkne, da bude pašom morskim pticama ili, da se pretvori u gnjojivo, kojim da se poboljšaju zemljišta!

O umjetnom ulievanju mriesti nije ni govora a o umjetnom gojenju niti pojma. Ovako stručnjak opisuje naše ribnjake na Jadranu. I doista, slika je žalostna, da žalostnija biti ne može. Kad ribarstvo u lagunama i ribnjacima ne bi bilo skroz i skroz proučeno, još bi se moglo donekle oporiti našim posjednicim ribnjaka njihov nemar, ali danas, kad se je sasna na čistu i sa uredbom ribnjaka i gojenjem riba nije druge već ih treba pokuditi, što neće da zasnuju racionalno gojenje, što bi služilo njima na diku i korist.

Osim ove množine privatnih ribnjaka, moglo bi se duž obale podignuti sijaset novih. Dosta nam je spomenuti ove u našoj okolini: Mokrešine u Zloselima, Vrulje i Guduća u Prokljaju, Klubušac, S. Petar u Mandalini, Jadrtovačke Morinje, Nimir, Grlić u Grebaštici, Soline u Zablaću, Stupin kod Rogoznice itd. Kad bi se ovi ribnjaci uredili sjegurno bi mogli dati toliku količicu ribe, koliko ju danas iz sveukupnog našeg okolišnog mora dobivamo. Mi se nadamo, da će naši glavničari, a tih hvala Bogu ima, jednom se već odlučiti, da pokrenu gojenje riba u ribnjacima, što bi bilo njima od koristi, a služilo bi im i na čast i diku. —

POLITIČKI PREGLED.

AUSTRIJA.

Sazivanje se za 26. parlament. Dnevni red je već razaslan, a glavna je točka rješene predloga za talijansku universu u Roveretu. Talijanci će u parlamentu po svoj prilici obstruirati jer oni zahtijevaju da universa bude u Trstu. Radi ovoga došlo je do ne s uglasja u klubu talijanaca.

UGARSKA.

Fejervary odstupio. Kriza uvijek na istom mjestu. Glasa se, da će opozicija popustiti u pitanju vojnih zahtjeva, premda s druge strane ima ih koji govore, da će popustiti Kruna. Socialiste se ljute, jer padom Fejervarya pitanje obćeg izbornog prava je za čas zakopano. U ovom su išli magjarskoj opoziciji na ruku austrijanski državnici. Kad poslje pada Fejervarya nije imeno-

van vladin komesar, da upravlja absolutistički Ugarskom, izgleda da će se magjarska kriza riješiti obostranim popuštanjem i da će doći na vladu opozicija.

SREBIJA.

Slijedilo je proglašenje prestolonasljednika princa Gjura punoljetnim uz veliko slavlje na Banjici, vojničkom logoru kraj Beograda.

Povodom toga slavlja primio je kralj Petar od mnogih glavarana država brzozjavne čestitke, u kojim mu se izriču najsrdačnije želje. *Jedini* je predsjednik Loubet poslao posebno ručno pismo, koje je francuzki agent u jednoj audijenciji predao kralju. U ručnom se pismu kralju, kao nekadanjemu borioću za francusku čast, čestita na punoljetnosti njegova sina.

Medju dostojanstvenicima bio je malen broj prijašnjih ministara nazočan kod ove svečanosti. Osobito je upala o oči odsutnost Pašićeva i svih ostalih vodja radikalne stranke. Isto je tako pala u oči odsutnost bugarskoga poslanstva, što se tumači kao odgovor na ono neprimanje diplomatskog agenta Rizova, koji usljed toga nije mogao predati svoju akreditivu. Naprotiv je bugarski vojni ataše Gančev bio prisutan. Rek bi, da odnosi Srbije i Bugarske nisu najsrdačniji.

ŠVEDSKA I NORVEŽKA.

Glasovi, koji su se pronosili o ratu izmedju ove dvie države, nisu se izpunili. Sva je prilika da će se mirno riješiti razstava Švedske i Norvežke. U tom pogledu već predstoji konačna odluka o mirovnom ugovoru, koji se vodi izmedju delegata jedne i druge države u Karlstadu.

ITALIJA.

U Italiji je sve zaokupljeno strašnim potrebama u Kalabriji i štetom od njih nanešenih. Potresi još traju. Providja se koliko se može radnjom, spasavanjem, milodarima, ali izgleda, da služba spasavanja i pomaganja nije dobro uređena, nego da je neorganizirana, tako da je sam kralj nezadovoljan. Putevi po Kalabriji su veoma neuredjeni a cijeli predjel je i po sebi veoma zapušten. Kažu, da će papa priteći u pomoć nastradalim su milijun lira.

FRANCUZKA.

Pitanje Maroka nije još riješeno. Njemačka postavlja sve novih zahtjeva. Revoil i Rosen svoja razpravljajnja odgadaju od sjednice na sjednicu. Može bit lasno, da se ovo pitanje opet zaostri.

RUSIJA.

U Rusiji se ozbiljno bave pitanjem predstojnih izbora za „Dumu“. Izgleda, da se pripravlja savez Engleske i Rusije odnoseći se na Persiju i iztočnu Aziju, Buna u Kaukazu jenjava.

Uz druge nepovoljnosti ove godine je i ljetina u Rusiji izdala u 26 okružja. Tulska pokrajina, obično prozvana ruska žitnica, već sada pati od glada, a okružje Odese već javno pozivlje u pomoć. I čitavo donsko područje strepi pred gladom, a to su baš najplodniji ruski krajevi. God. 1891. bio je velik glad u Rusiji, nu tada je nerodica zahvatila samo 20 okružja, dočim ljetos se protegnula na 26, a u zemlji teže su okolnosti nego ikada.

JAPAN.

U Japanu vlada sada mir, a žrtvom mu je pao ministar nutrnjih posala, koji je odstupio.

Pismo iz Zagreba

(izvorni dopis)

ZAGREB, 15/9.

Proslava 30. godišnjice „Hrv. Sokola“ i posvete barjaka „Sokolskog saveza“ sudeć po pripremama izpasti će uprav veličanstvena. Posjetili smo jutros prostorije „Sokola“ i „Kola“, te društveni veliki vrt. Tu se grozničavo radi. Cio će Zagreb sudjelovati u toj krasnoj proslavi, koja će bit velik triumf sokolske misli. Iz svih strana domovine pristupit će zastupatelji sokolskih društava, da budu učestnici pri toj riedkoj slavi. I naš šibenski „Sokol“ bit će zastupan po svome podstarosti, D. Sirovici i Vl. Kuliću, koji se već nalaze ovdje. Mandalinski Sokol bit će zastupan po bratu Ant. Vlahoviću, a vodički po bratu Krasniku, bivšem zaslužnom učitelju šibenskog „Sokola“. On će na ime vodičkog „Sokola“ zabiti zlatni čavao u stieg zagrebačkog „Sokola“. Vidjeli smo barjak, koji je darovala gosp. a Božena pl. Miletić, supruga predsjednika Sokolskog Saveza, a koji su izradile milosrdne zagrebačke sestre. Izradjen je uprav divno sa skupocenim uresima. O samoj proslavi izviestit ćemo vas obširno.

Justhov posjet. Bit ćete već razabrali iz ovdješnjih i drugih novina, da toli razvikani posjet predsjednika magjarskog parlamenta Justha nije polučio onu svrhu, kojoj su se neki nadali.

Došav amon je novinarima, kao nekakav kralj, a ne gost u hrvatskoj priestolnici, izjavljivao, da je došao onako bez političke misije, da on neće nikomu u posjete, ali da će rada primiti na poklon tko k njemu dođe.

I poslie ove izjave našlo se starih i mladih zeleniša koji su pošli triumfatoru na poklon. I on

ih je primao i dugo s njima razgovarao. Bit će, da su zelenišima zabubnice rasle govoreć sa Justhom, a kad tamo taj isti gospodin zajedno sa Josipovićem pohodio bana, te pregledao iza toga sabornicu; posjetio je nadalje Otona pl. Krajevića i predsjednika delegacije na zajedničkom saboru dra. pl. Tomašića. U večer je bila kod bivšeg odjelnog predstojnika Otona pl. Krajevića večera, kojoj su izim domaćine i gosta Justha prisustvovali pl. Josipović i dr. pl. Tomašić, zatim financijski ravnatelj pl. Mačevanski i komes turopoljski dr. L. pl. Josipović.

Kako su gospoda naprednjaci ostali poslie ovako krasnog nasjedanja, neznamo, ali teško, da ih ovo ne opameti. Jest, jest nisu oni još „ausgehoren“ nisu se još učinili, tako im se ruga „Pester Lloyd“. A mi mislimo da oni ne čute u sebi narodnog ponosa i za to, da su nasjeli. Oni su hodili Justhu kao predstavnici svojih osoba a ne naroda i za to su nasjeli. A nami je to drago u koliko se odnosi na njih, ali nam je žao, da bi stranac mogao promisliti, kao da su oni predstavnici naroda. Doba *Lonyaya* i Andrassija, kad su se Hrvati prodavali, rek bi, da se povraćaju.

Justhov posjet ostavlja, izim njeke sramote, iza sebe prvašnje vrieme, a kod pravih hrvatskih otačbenika još jače uvjerenje, da se Hrvati moraju čuvati svih pokušaja i uzdati se samo u se, u svoju svieost, u svoju snagu, koja će bit najodlučnija, kad kućne odsudni čas.

Sastanak. Ovdje se mnogo govori o sastanku zastupnika u Opatiji. Na prolazku neki dan kroz Opatiju imali smo prigode govoriti s dalmatinskim odaslancima. Po njihovim riečima, rek' bi, da se oni nadaju sporazumu i uspjehu, a i mi mislimo, da će oni bit već došli do dobrih zaključaka. Drugo je pitanje, kakav će uspjeh imati glavni sastanak narodnih zastupnika. Mi ovdje mislimo da taj sastanak ne će do ničega doći ne budu li na njem zastupani svi zastupnici iz hrvatskih strana. Ne bude li tako, bit će učinjena velika pogriješka, a mi Hrvati znamo, koliko su nam slične pogriješke u prošlosti naškodile.

Afera Supilo-Argus daje povoda najrazličitim komentima. Do nekoliko dana doći će do razprave kod sudbenog stola i onda će se tek ukazati stvar u pravome svjetlu. Sudeći po pisanju dvaju interesovanih organa, vidi se, da mora bit gnjileža po sriedi. Stvar je *sub judice*, te ne možemo iznieti neke senzacionalne upadiće tekom ovog pitanja, ali u svoje vrieme saznat ćete, kako se neki zloglasnici znadu umiešati u naše stranačke stvari i izazivati bruke.

Svakako upada u oči njeka otajstvenost o „bilježnicam“, o saveznicim itd., a da se o tom ne će i ne može glasno i jasno govoriti. Uztrpite se još malo.

Poznat ban i ministar predsjednik Khuen-Hedervary i njegova gospodja grofica Teleki proslaviše, na 9. o. mj. svoj srebreni pir. Tom prilikom primio je Khuen-Hedervary od cara i kralja austro-ugarskog slijedeću brzozjavnu čestitku: „Od sveg se srca radujem liepoj svečanosti srebrenog pira, koju Vi, dragi grofe i grofica Margita danas slavite, te primite Vi i grofica moju najdublju i najiskreniju čestitku sa sigurnom nadom, da će dobra sudbina svečarskom paru dozvoliti još mnogo godina proživjeti u nepomućenoj sreći. Frano Josip.“

Uzaludna polemika

„Crvena Hrvatska“ postala je ovo zadnje vrieme historična, otkad se zavadila sa svojim drugom „M. Jedinštvom“. Nami nije do njihovih zadjevica, dapače joj želimo, da je njezin drug pogleda opet milim okom, ali bi želili, da se više nepozvana ne prti u naše kućne poslove, i da više ne bugari za šibenskim izborima, sekundirajući milozvučni glas splitskog Terzitesa. U svomu buloznenju „Crvena“ još hoće, da sumnja o zakonitosti naših izbora. Ovaka tvrdnja može se samo tumačiti ili nepoznavanjem prilika ili samo podlom strančarskom zlobom. Kod „M. Jedinštva“ znamo za stalno, da je prevladjivalo ono potonje, o „Crvenoj Hrvatskoj“ još se nadamo da će biti samo ono prvo. O prvom i drugom tielu ne može da bude govora, u trećem tielu pak obćina je imala za se tako ogromni broj birača, kompaktna sva najveća sela, da dvojiti o većini, opetujemo, ili je neznanje ili zloba. Naši protivnici poznavajuć svoju slabost skovali svakojake prokure, kojima su htjeli samo obstruirati i obsjenjivati. O vriednosti ovih prokura kazat će svoju i sud, gdje je o tome iztraga u toku. Zahtjevati da izborna komisija primi onake umjetne prokure, nekati komisiji pravo, da sudi o valjanosti istih u najblagžem slučaju može da bude samo najost-